

CARITA naukiri puang DAHLAN

Ana' Buru'ne Angngallea Urang siana' na'julu pa'mae', na'julu gau'

Dahlan, September 1987

Pakunni rupamanna. Rie' appa' ana'-ana' buru'ne simpangka'-pangka' battuangna singamuru, sitau ana' karaeng, sitau ana' kali, sitau ana' sudagara, siurang sitau ana' pabalu'-balu'. Injo tau appa'a anre'mo gau' kodi tangnga maeng nagaukang, sanggenna massing nisuro mo a'lampa ri tau toana, battuangna tala nikellaengmi ammantang ri kamponga.

Na rie'mo se're allo nasiitte ngase' nuappa'a. Nakuamo ana' karaenga: "E russana', iami inni kupauang ngase'ko. Inakke ri pangnguppaku anre'mo haji'ta ammantang ri pa'rasangengta inni, ka tau toataji intu napangngittei taua na siurangang napangngaliki na tau toatamo angkalorroiki. Jari ia kukua haji', hajikangangi na kipela' kalenta ansulukang pa'rasangeng, mingka kitobakang ngase' injo gau' maenga nigaukang, iamintu gau' kodia. Ka naerangjaki mange ri kodia tangnga naerangi mange ri haji'a. Ka iaji inni na kiuppai sare kamuaya inni nasaba' salana gau'ta, kamua to'i pole pasijanjiangta. Ammuko membarang punna rie' sala' se'renna inni gitte appa'a angnguppa dalle', ia isse' massing kitaha-taha. Araki rie' sikapallaki."

Nakua ngase'mo urangna: "Aanabami intu tangara'nu."

Maengi injo sitarimami nasijubatangi appa'-appa', siana' lino ahere. Naia ele'namo massing a'parurumi la'lampa ansulukang pa'rasangeng. Naia sa'ra'namo alloa ammentulumi se're pa'rasangeng. Nakuamo ana' karaenga ri urangna: "Kunjoki haji' ri padang-padanga tinro ka anre' niurang siisse' kunre mae, namassing anre'mo a'ra' ampariballa'ki nasaba' rie' bangngiki."

Nakua ngase'mo urangna: "E kamuami injo tangara'nu, annabami injo." Apannaji na ipantaramo ri padang-padanga atinro injo bangngia, nasilebbasa a'jaga batuanga a'ronda.

Nakuamo ana'na karaenga: "Ri ele'na inaimo rolo' mange a'bojai pa'pidalle'na Alla-taala ka siallomaki inni ansibangngi anre' kingnganre?"

Nakuamo ana'na pabalu'-balu'a: "Inakkepa rolo karaeng, mingka ia lakupauangki angkuaya apa-apa sallo' kuuppa ri lampangu ia to'mo massing kikanruang, battuangna kikasukkurang ri karaeng Alla-taala."

Maengi injo a'lampami ana'na pabalu'-balu'a natulusu antama' ri pa'rasangeng lompoa, battuangna ri kotaya. Battui antama' assengkami a'cidong ri pa'gadde-gaddeanga angngera tambako ri pagaddea.

Nakuamo bahinenna pagaddea ri buru'nenna: "Mange sako angngalle ere ka esa'mi inni gumbanga."

Nakuamo ana'na injo pabalu'-balu'a: "Nakkepa, daeng."

Nakuamo bura'nenna pagaddea: "Tulung toje', andi', kapa'risi inni salangngangu."

Namangemo ana'na inni pabalu'-balu'a angngalle ere, naiapa nammari panno ngase'pa gumbanna pagaddea.

Maengi injo angngalle ere mange, isse' nabalii anjamai balu'-balukangna, balu'-balu'na injo pagaddea, apa-apa mamano nulaniangka'-angka' iareka nulanisompo-sompo. Naia sa'ra'namo alloa a'paramisimi ri pagaddea nanisaremo doi' patang pulo seng ri pagaddea.

Nakuamo ana'na pabalu'-balu'a: "Aramaki, daeng." Mingka hattalai pa'mae'na pagaddea. Apaji nanipanpanggangmo massing buangngana kanre-kanre nunabalukanga, nanampa napantama' ri balase, nampa nasareangi. Maengi injo naallemi balasena na naroi. Ia battunamo mange ri pammantangangna ri dallekanna injo urangna nakuamo ri urangna: "Ia to'mi inni kukulle kuuppa ri lampangu."

Nakua ngase'mo ri urangna: "Haji' inni ka rie'ja nuerang pole, anterea hajikangang punna anre'." Namassing angnganremo injo bangngia nampa massing a'kalu'-kaluru', battuangna a'tole'-tole'.

Maengi injo naia ele'namo antama' isse' ri boronga ana'na pabalu'-balu'a, mange angngalle kaju rangko na naujung-ujung. Naia ganna'namo ruang ujung nalembarami antama' ri kotaya. Battui antama' nikuta'ngami ri pabalu'-balu'a angkua: "Sikura intu lanubalukangi kajunnu?"

Nakuamo ana'na pabalu'-balu'a aramaki halli, daeng." Mangei isse' napangngalleang ere pagaddea. Napanno ngase'mo gumbanga pagaddea, niko' to' isse' ri ampi'na injo pagadde se'reanga, nanisuro angngalle ere.

Maengi injo paramisimi, nasangka' rupamo kanre-kanreang nisareangi ri pagaddea siurang injo ri urangna siampi' pagaddea.

Maengi injo amminromi mange ri pammantangangna. Battui mange massing angnganremi siurang urangna. Kamuami injo gau'na ana' pabalu'-balu'a allo-allo sanggenna rua tallumo pagadde ansuro-suroi, massing-massing to'mi rupanna apa-apa naerang pole. Rie'mo ansarei berasa, rie' ansarei juku', rie' to' ansarei bajung utang. Kanre-kanreanga anre'mo nipauia.

Naia ganna'namo siulang mallinna ammantang ri pa'rasangenga, a'lette' isse' maraeng pa'rasangeng. Naia battunamo mange ri pa'rasangeng nunamangeia, nakuamo ana'na karaenga: "Inai isse' narapi' leleang, bela, ka inni urangta ana'na pabalu'-balu'a napa'rupami janjinna, igitte mami inni tallua anre' niisse'i." Nakuamo ana'na sudagaraya: "Nakke to' isse' a'lampa ammuko punna ele'i, mingka araki tajangia lahebbere amminro, ruang allo tallung allo inni lampaku."

Naia ele'namo a'dakkami ana'na sudagaraya antama' ri kotaya battuangna ri pa'rasangeng lompoa. Naanrai' kalau'mo a'dakka mange-mange ri pasaraya naanre' pa'bojang, battuangna anre' jama-jamaang natuai (nakulle). Apaji masanna'mo susana nyahana ka nakua nyahana ambania inni kasiri'-sirikang ri urangku ngase', ka anre' jamaang maraeng iaji a'lembaraya siurangang annyompo-nyompoa, naia to'mo injo tangnga ku'kulle. Kamuami injo nyahana tunga'-tungala sanggenna batu mange ri biringna binangaya. Na sikali rie'mo sibatu lopi padanggang tarra'mo lopinna. Na'kuta'ngamo ana'na sudagaraya angkua "Apa kilurang, daeng?"

Nakuamo padangnganga: "Berasaji inni sikiddi."

Nakuamo inni ana'na sudagaraya: "A'kulleji nipare'-paressa berasa'ta?"

Nakuamo padangganga: “Kulleji.”

Maengi injo naungmi ana'na sudagaraya amparessai berasa'na padangganga. Naia maengnamo naparessa nakuamo ri padangganga: “Rie' sikurang pikulu inni berasa'ta kierang?”

Nakuamo padangganga: “Limang bilangan pikulu, tallung bilangan pikulu berasa toje', ruang bilangan pikulu berasa bakka'.”

Maengi injo a'kuta'naungmi ana'na sudagaraya angkua: “Sikurami injo pikulu'na berasa toje'a siurang berasa bakka'a ta'sipikulu?”

Nakuamo padangganga: “Kupauangmako injo, andi', tappu'na berasa toje'a annang rupia, berasa bakka'a lima rupia.”

Nakuamo ana'na sudagaraya: “A'kulleji kisarea ta'sikangkangi inni berasa ruang rupaya? Lakuerang sai nai' kupa'pitteang ka talia to'i nakke lammalli. Mingka kullejaki kutulung naku'lampa ampa'rarai tau a'ra'a.”

Nakuamo padangganga: “Haji'mi, andi'.”

Maengi injo massing naallemi ta'sikangkangi injo berasa ruang rupaya, naerang mange napa'pi'rarang ri pa'palea, battuangna ri pabalu'-balu' berasaya.

Nakuamo pabalu'-balu' berasaya: “Sikuramo tappu'na berasa toje'a siurang sikura berasa bakka'a?”

Nakuamo ana'na sudagaraya: “Berasa toje'a sampulo rupia, berasa bakka'a karua rupia.”

Nakuamo pabantilanga pabalu'-balu' berasaya: “Punna karuamo rupiaya berasa toje'a na tuju rupia baerasa bakka'a na kualle ngase' intu berasa'nu, limang bilangan pikulu.”

Naattu-attumo a'dundu naung ana'na sudagaraya kamua tau teaya ambalukangi ri pangngerana injo pabalu' berasaya. Sikalinna nahaungang ulunna na nakuamo: “Coba anre' na lakialle ngase'i, anre' kubalukangi sikua' injo.”

Nakua: “Kulle kapang haji'maki na kinaung ri lopia na kisuro timbang.”

Maengi injo para naungmi pabalu' berasaya ansuro timbangi injo berasaya. Maengi nitimbang ruang pulo lima katti, e labbinna timbangna, battuangna sahala timbangna.

Namangemo ana'na sudagaraya antarimai ballinna injo berasaya, na nasompo naung ri lopinna padangganga. Naia battunamo naung ri lopinna ana'na sudagaraya nisaremi ri padangganga sikunjo sahala'na, ka nakua nyahana padangganga, Iato' mami upa'na a'kullei nupanai' ballinna berasaya.”

Nakuamo ana'na sudagaraya: “Aramaki, daeng, talia sahala kuhoja iaji pangngamasseangji kutajang ri gitte, sollanna rie' naung ri kallongku punna ele'i siurangang punna karahie'i.”

Maeng injo inni padangganga hattala to'iji pa'pisa'ringna. Sanggenna nasaremi berasa sampulo pikulu, juku' tinumbu rangko ruang pulo kajunna, doi' lima pulo reala.

Maengi injo mangemi ana'na sudagaraya a'boja tau nanangunai bara' a'ra'ji nierangngang apa-apanna mange ri balla' nunapammantangia. Naia battunamo mange sanna'mi rannuna ngase' urangna nanakua ngase': “Anre'mo intu kimate pa're, ka ia ambani labbusu berasa'na narie' isse' pa'pidalle'na Alla-taala.

Naia ganna'namo ruang bulang ammantang ri injo pa'rasangenga a'lette' isse' maraeng pa'rasangeng. Naia battuna mange ri pa'rasangeng namangeia, nakuamo ana'na karaenga ri ana'na kalia: “Igitte mami inni rua anre'pa niisse'i pa'pidalle'na Alla-taala ri gitte, na injo urangta ruaya massing nauppami dalle'na siurang napa'rupa janjinna.”

Nakuamo ana'na kalia “Inakke to' isse' intu narapi' leleang ammuko punna ele'i, na iajia jako tajangngia lamminro mae ilalangna sampulo alloa. Kaminang ita' sihang lampaku.”

Ammukoi riele'na a'dakkami ana'na kalia antama' ri kotaya, napintallung nainroi pa'rasangenga anghojai leteang dalle'na, na anre' narapi' naha-nahanna. Apaji nasusamo nyahana siurang ri siri'-siri'na ri urangna ngase'. Ka anre' maraeng jama-jamaang, napangnguppai taua ri injo pa'rasangenga, iajia mangea a'lembrara iareka na annyompo-nyompo. Naia to'mo gau' tangnga na'kulle, ka tau tala biasa rappasa bukunna.

Na ilalang kamua'namo injo, narie'mo guru tallu a'rurung mange annyambajangi tau mate. Nanikeo'mo ri gurua angkua: “Maeko, russana'.” Apaji namminahang ana'na kalia. Naia maengnamo nisambajangi tau matea nisidakkai ngase'mi gurua, angnguppa to'mi pa'sidakka sitali ana'na kalia.

Maengi injo sa'ra'namo alloa battu ngase'mi pole guru-gurua ri balla'na injo tau matea, ampangngajiangi tau matea. Namange to'mo ana'na kalia, battu nai' angngajimi taua. Anre' namalling narapi' to'mi leleang ana'na kalia. Na injo ri hatunna angngaji ana'na kalia, anre' tau a'mia'-mia'. Pa'rang ngase'i sa'raya ilalang balla', nasaba' haji'na lagunna siurang tannoro'na sa'ranna. Kamua'mi injo gau'na ia nasa'ra'mo alloa, rie' to'mi battu sanggenna rua tallumo tau naurang siisse'.

Maengi injo na sikurang allo are injo ammantang kunjo, rua tallu to'mi tau naajara ammenteng assambajang siurang naajari atorangna nikuaya agama Islam. Jari nakuamo inni patanna rupama: “Rie' se're allo narie' tau kalumannyang amate. Lohe barang-barang nahokoi, na tallu todo' *warisi* sirattang a'mana' ri ia. Naia maengnamo nitaha, battuangna nitahai injo barang-barang *warisia* ri kalia, anre' nammakkang pa'mae'na *warisia* nasaba' salai tahana injo pusakaya, anre' nammari sinau-nau *warisi'na* nasusamo pa'mae'na kalia, nasaba' anre'na nahaji' pangngisse'na ri gau'na a'taha-tahaya pusaka. Sanggenna angngeramo tangara kalia ri ana'na kali beru rie'a.”

Nakuamo ana'na kalia: “Aramaki susai ri intu gau'a, karaeng, ammukopa punna ele'i na inakke massing antahai *warisia*.” Ammuko riele'na battu ngase'mi *warisia*, na nitahaimo ri ana'na kalia.

Maengi injo massing natarima tahana, nakua: “Ngase'mo *warisia* a'pakunnimi innia punna taha-tahaki, massing kikatanningangmi injo tahata.”

Naia labbinna barang-baranga naerangmi ana'na kalia mange ri balla'na kalia.

Nakuamo kalia ri ia: “Allemi, kau ka dalle'nu to' isse' intu, saba' situjuangi rie'nu narie' inni gau' kamuaya inni, naikau angkaresoi.”

Nakuamo ana'na kalia: “Ba'a annaba intu kikuaya, naiaji nuhattalai atinna atannu antarimai, iajia pangngamasseangtaji kutajang battu ri gitte, sikura-sikura bala'-balanja kisareanga.”

Maengi injo nipa'bilangangmi tuju pulo reala, nakuamo ana'na kalia: “Sukku'mi intu lompona pangngamasseangta ri nakke.”

Maengi injo a'paramisimi namminro mange ri balla' napa'rampeia. Battui mange napauangmi ana' gurunna angkuaya: “La'lampaa ammuko punna ele'.” Apaji narie' ngase'mo ana' gurunna, rie' ampangngerangangi doi', rie' ampangngerangangi berasa, a'bu'a'-buangangmi passareangna ta'sitau-ta'sitau ri apa-apa nunakullea todo'.

Maengi injo ele'namo a'lampami ansulukang pa'rasangeng, lamange ri balla' napammantangia urangna, na nirurungangmo ri ana' gurunna. Naia battunamo mange a'paramisi ngase'mi ana' gurunna namassing amminro mange ri balla'na. Nainjo urangna ngase' sanna'mi rannunna, massing-massing sukkurumi ri Alla-taala.

Maengi injo nakuamo ana'na karaenga ri urangna ngase': “Nurupai ngase'mi intu kau janjinnu, inakke mami inni apa areka sallo' pangngamaseanna Alla-taala ri nakke.”

Naia ammukona ri ele'na ri nya'ringnamo tinro ri ele'na, nakuamo ana'na karaenga ri urangna tallu: “La'lampaa inni, ammantang ngase'mako rolo' kunni, malling-malling inni lampaku ka lamangea ri pa'rasangeng maraeng. Mingka punna labbusumo kanrenu balanjanu, mangemako hojaa.”

Maengi injo pasangna lampami. Naia sa'ra'namo alloa battumi mange ri pa'rasangeng nunamangeia. Natulusumo mange ri balla'na kapala kamponga angngera pa'bangngiang. Maengi injo ammukona ri ele'na mangemi a'dakka-dakka ana' karaenga a'boja jamaang. Na pintallung nainroi pa'rasangenga na anre' jama-jamaang nakulle najama, nasaba' tau tala biasa reso. Apaji nasanna'mo susana nyahana siurang hattala'na siri'na ri urangna ngase'. Ka iangase' urangna narupai ngase'mi janjinna, ia mami anre'. Naia nisareangnamo pikkiri ri Alla-taala, mangei a'rampe-rampe ri pakalahaki jarangna karaenga, ambali-balii amparakai jarang baiangna karaenga.

Rie'mo se're allo naa'ra' mange angngusiri rusa injo karaenga. Nakuamo ri pakalahaki jarangna karenga ri ia: “Kaumo ansambeanga mange ampinahangi karaenga, ka rie' todo' jamaangku seke' napa'suroangna to'ji karaenga. Sollanna nanjari ngase'mo apa nakaa'ra'kang karaenga, maka ruana pole maeng memang to'ji kupauang karaenga angkua anre'ku lampa angngusiri rusa ammuko, na iaji nurie' kurannuang maka ansambeanga. Labbiangangpi tutuna na inakke. Na tangnga nusalami intu ammarakaya jarang karaeng, siurang ada'na amminahanga ri karaeng.”

Nakuamo ana' karaenga: “Haji'mi, inakkepa ampinahangi karaenga.”

Naia narapi'namo hattu pa'lampangana karaenga mange angngusiri rusa, mangemi napa'sulu' jarang baiangna karaenga na narenreng mange ri dallekangna balla' lompoa antajangi karaenga. Naia maengnamo paruruna karaenga a'dakkami naung ri tanaya, battui naung mangemi nasapu-sapu jarangna, naia lanapanaikinnamo jarangna, mangemi ana'na karaenga antannangi kulantu'na a'tajang napa'lisaki karaenga nai' ri jarangna. Injo karaenga naitena natannang kulantu'na ana' karaenga, ba'lalo a'lisa'na todo' ri kulantu'na ana' karaenga nanai' ri jarangna. Naia battunamo mange ri pangngusirang rusaya, anre' namaeng ta'sala ri ampi'na karaenga, apa-apa mammo napa'suroang karaenga, manna talia ia nisuro iaji hebbere ammenteng ampasilolongangi anunapa'suroanga karaaenga. Na injo hattua ta'lalo lohena rusa nijakkala. Apaji na Alla-taala mammo maka angngisse'i taua batena angnganre rusa. Naia ta'lesannamo alloa amminromi mange karaenga ri balla'na, amminro ngase' to'mi tau lohea.

Maengi injo battunamo mange ri balla' lompoa, nakuamo karaenga ri ana' karaenga: “Jakomo najaranga nujampangi, pa'suroangku mammo nupina'na', battuangna apa-apa mammo kusuroangko, ia mammo gaukang.”

Nakuamo ana'na karaenga: “Apa-apa parentana karaeng, iami kusohong kupanai' ri ulungku.”

Naia gau'na ana'na karaenga a'kasihiang anre' namaeng ta'sala ri ampi'na karaenga, kamuami injo gau'na allo-allo. Apannaji napila' mange allo pila' ningai to'i ri karaenga. Ka nakua nyahana karaenga: “Inni ri pangngittekuru ri taua, talia tau samara, tau haji' inni ri pa'rasangengna kapang, kaminang talia na ana' karaeng, na ana' sulehatang.

Sikurai mallingna ammantang ri karaeanga sikali nataba mami garring sarro karaenga. Apannaji naanre'mo namaeng ta'sala ri ampi'na karaenga allo bangngi injo ana' karaeng a'rerang. Naia nabata-batainnamo kalenna labodo amuru, injo sumpae' karaenga, nasuro pa'se're ngase'mi kapa'-kapala kampongna nampa nakua: “Inni nakke anre'mo kulagarring pinruang, apaji nalakuera ri kau ngase' angkuaya, inni ana' katuhoku kukellaii ansambeanga ri kakarengangku. Nasaba' ana'kuji naanre'.”

Nannyomba ngase'mo kapala kamponga angkua: “Inai-nai nakellai karaenga iami intu kupinahang, nasaba' igitte, karaeng, anging, na igitte ngase' inni mae raung kaju, igitte ere na igitte ngase' inni batang mamanyu'.”

Maengi pasangna sialleang to' mami, battuangna matemati. *Inna lillahi wainna ilaihi raajium.*

Apannaji na nilanti' memangmo karaeng, ana' karaenga injo alloa nasaba' anre' na'kulle sikali-kali niahangang karaenga punna anre' sambenna.

Maengi injo lappasa'namo barataya battuangna lappasa ri susaya a'pansulu'mi parenta karaeng berua angkua: “Inai-nai kapala kampong iareka tuma'pa'rasangeng ammuntulu tau tallu siurang angngera pa'bangngiang eranganga nai' mae.”

Jari nipalette' isse' rupamaya mange ri ana'na kalia, ana'na sudagaraya, siurang ana'na pabalu'-balu'a urangna ana'na karaenga. Ri mallingnamo nitajang ana'na karaenga na anre'pa nabattu, battuangna anre'pa namminro. Leremi angkuaya kalenna labattu ka manna karebanna tala rie' nilangngere. Pa'sangaddinna iaji kareba nilangngere angkua karaenga ri anu ta'lalo lambusu'na siurang adele'na bicaranna, anre' nahinting anre' nakalepe'. Ata karaeng tau tuna tau labbiri, tau kalumannyang, tau kaasi-asi napasingkamua ngase'ji. Jari nasipakanamo tallu sipa'urangang lamange ri kunjo pa'rasangenga na nau'rangi to'mo pa'pasangna ana' karaenga ri hattunna la'lampa ante'i pakua ri pa'pasangna iato'ji injo pa'rasangeng nunamangeia.

Na a'para dakkamo tallu sipaurangang. Naia sa'ra'namo alloa ia battu todo' antama' ri pa'rasangeng anu lompoa battuangna ri kotaya. Nasusamo ri balla' pa'bangngiang ka anre' naurang siisse' ri injo pa'rasangenga apapaia nikuaya bija. Na ilalang kamua'nami injo na nipageo'mo nyahana lamange ri balla'na Gallaranga angngera

pa'bangngiang. Battui mange nakuamo Gallaranga: "Haji'mi, mingka punna tallasajaki ammuco punna ele'i jako rolo' rie' a'lampa-lampai mange-mange, tajangi pannya'ringku ka tala naisse'pako intu taua kunre mae."

Nakuamo ana'na kalia: "Tallu sipaurangang haji'mi gitte."

Naia ele'namo mangemi a'paruru Gallaranga, maengi paruruna nakeo'mi tau napabangngia nutallua na naerang nai' ri karaenga. Battui nai' injo ri karaenga tau tallua, nakuamo karaenga: "Haji'mi, nanromi rolo' ri balla'nu na nuparakai haji'-haji' pasingkamua laloi bija pammanakengnu."

Maengi injo a'simoneangmi Gallaranga namminro mange ri balla'na, na punna angnganre Gallaranga siurangi angnganre injo tau tallua. Na sikurang allo arei battuna ri karaenga injo tau tallua nasibica'-bicarai tallu-tallu.

Nakuamo ana'na kalia: "Coba taliai karaeng kukuaja belata battuangna urangta, nasaba' anre' mintodo' kuitte pasimmaraengna tappana."

Nakua to' isse' ana'na sudagaraya: "A talia injo urangta, na iajia na'kulle bija ambani injo ri ia nasaba' appa'i bohe, rua lanri amma, rua todo' lanri anrong."

Nakua to' isse' ana'na pabalu'-balu'a: "Pakua' ngase'mi intu pangnguppanu ngase', mingka nuri nakke a'nassami iana, ka injo batea ri tumba-tumbana siurang tai lala'a ri pa'sibangengna kannyinna kuisse' kubatei."

Nakuamo ana'na kalia: "Io bela, kamua'mi intu nupaua ngase', haji'i pale' nuassainna, nakke anre' nahaji' kuassainna injo alloa, pa'sangalinna, mua-muanaji rupanna siurang lompo-lompona kalenna ia mintodo'."

Maengi injo kira-kira tallung bulang mallingna ammantang ri balla'na Gallaranga, rie'mo se're allo na napa'se're ngase' anrong taunna karaenga battuangna kapa'-kapala kamponna. Naia a'se'rena ngase'mo anrong taua nakuamo karaenga ri Gallaranga: "Ante'mi injo mae tau nuparampea ri balla'nu?"

Nannyombamo Gallaranga angkua: "Irahai ri tanaya, karaeng."

Nakuamo karaenga: "Suroi nai' mae."

Maengi injo naungmi surona Gallaranga angkeo' injo tau tallua, battui nai' nisuroi a'cidong ri karaenga.

Maengi injo nakuamo karaenga ri anrong taunna ngase': "Tami inni kukeokang iangase'ko, punna nungaija battuangna riekija pangngainu ri nakke inni tau tallua lakusarei jama-jamaang. Sitau lakutannang Kali, sitau lakutannang Mandoro injo ri labuanga, sitau padanggang. Nasaba' punna anre' nupinahangi paungku ma'tantumi intu tangna nungaike, hajikangang mamea nupa'sulu' karaeng."

Nannyomba ngase'mo anrong taunna angkua: "Manna ebara bulu-bulunna karaengku tangnga kukellai unang silahara. Kamuai langi'a na buttaya sikalerengku, ka anre' a'timbo sikiddi ri pa'mae'ku lampansulu' ri kakaraengangta. Na injo ri a'ra'na karaenga sanna'mi injo karannuangna siurang kasukkurangna ka sihulangji matena kalia namate todo' karaenga. Sikua to'mi injo mallingna sino masigi'a. Kiare'mi injo kalenta upa', nasaba' rie'mo najojjo' karaenga. Nasaba' malling memang to'mi kupandallekangang ri karaenga ri anre'na kali."

Napada nilanti'mi ana'na kalia nipanjari kali, ana'na sudagaraya nipanjari mandoro ri labuanga, ana'na pabalu'-balu'a nipanjari padanggang.

Namannyomba ngase'mo tallu-tallu angkua: "Massing nisohong na kipanai' ri ulunta (sanna' rannu) pangngamaseangta ri atanta ngase' pa'timboang bulu-bulunta marannu ngase'."

Nakuamo karaenga: "Tania inakke ansareko pangngamaseang, pasangaddinna pangngamaseangna Alla-taala ri kau, nasaba' rie'na gau' haji' nugaukang, balasa'nami intu gau' haji'nu."

Maengi injo para a'paramisi ngase'mi amminro mange ri balla'na, anrong taua ammono' ngase' to'mo. Na injo kalia siurangang mandoro ri labuanga siurang sudagaraya, haji' ngase'mi pangngittena ri karaenga, napa'tantuna iana. Naia sa'ra'namo alloa sipa'bicarami tallu-tallu nanai' a'kasihiang battuangna a'dalle' ri karaenga. Naia battunamo nai', siraka'mi na sikarrangi appa'-appa'.

Nakuamo karaenga: "Kamuami injo, russana'ku, balasa'na nikuaya gau' haji' nigaukang, nabalasa to'i Alla-taala gau' haji'.

Kamuami inni rupa'-rupamanna tau appa'a siurang na'julu gau' a'julu teka'. Salama'.

Kodia angngalle Russa'-russana'na Tau Maraeng

Dahlan, September 1987, Ujung Pandang

Inni rupa'-rupamanna kodia angngalle russa'-russana'na tau maraeng na anre' kijulu sippa', anre' na kijulu gau', anre' todo' na kijulu teka'. Jari pina'na'mi na kurupa'-rupamai.

Rio'-riolo bede' rie' sikaju jangang-jangang patokong angngalle russa'-russana' siurangang sikajua jangang-jangang datang. Anre' pada-pada singaina. Apa-apa nalampai a'rurungi, apa-apa nakanre a'ruai, apa-apa mamo nauppa a'ruai, apa-apa mamo tulusu. Jari rie'mo se're hattu namassing a'ra' a'bajao. Jari a'bajumi ru'mung. Jari injo ri a'bajuna ru'mung, ruai a'baju ru'mung sanggenna tepu ru'mungna, jari ruami kunjo ammantang ri ru'mungna. Anre' na sikura mallingna para a'bajaomi, patokonga ruang batu bajaonna, datanga ruang batu todo' bajaonna.

Kulle kapang kunjo mae tallung bulang ammobbo'mi, ta'ruai to' ana'na, battuangna ana'na patokonga rua, ana'na datanga rua. Jari punna lampai a'boja kanre ta'gilingi silebbasa anre'mo na'rurung. Punna patokonga lampa a'boja kanre punna amminro injo napakanre ngase'mi inni ana'na, battuangna ana'na rua, ana'na datanga rua. Jari pada-pada angnganre. Pada to'ji injo punna datanga lampa a'boja kanre namminro injo mae nangngerang kanre napakanre to'i ana'na patokonga, napakanre to'i ana'na. Kamuami injo allo-allo sanggenna pada lombo-lompomi ana'na.

Rie'mo se're hattu na'lampa ri galunga a'boja kanre inni datanga, mingka injo kanre nulanahojaya inni datanga iamintu tumpang kunjo ri galunga. Sitangnga tau angkua cuppang, sitangnga tau angkua tumpang. Kamuaiji a'dakka-dakkainna ri galunga injo angngodo' tumpang, sikali rie'mo pabaddili jangang-jangang. Sikali nabaddili injo datanga, haji' natabana. Anre'mo kodong namminro ri ana'na ampangngerangangi kanre. Naia mallingnamo patokonga a'tajang angkua angngurapi namminro datanga, mallingmi naung pada karucia'mi inni ana'na. Ana'na datanga karucia', ana'na patokonga karucia' todo' nasaba' pa'remi. Mallingmi a'tajang patokonga sanggenna nakuamo: "Angngura areka inni na malling namminro."

Jari inni sumpae' mallingnamo a'tajang patokonga ta'gilingmi a'ribba' todo', battuangna napaantangmi injo ana'na appa'a, iamintu ana'na patokonga rua, ana'na datanga rua, ka nuse'reji ru'mung naung na appa'. Ta'gilingmi a'ribba' inni patokonga a'lampa. Nomor se're injo anunna sumpae' a'ra'na a'lampai lanahoja datanga, nakua angngura areka ri lampanna. Nomor rua, ka nakua pa'remi inni ana'a la'lampai pole a'boja nunikanre naaramo ciu'-ciuki.

Lampai ammiti' mange-mange, naisse'mi angkuaya: "O amatei datanga, nibaddilii ri pabaddili jangang-janganga."

Jari ta'gilingmi a'lampa a'boja kanre. Amminro injo angngerang kanreang, massing napatarami inni kodong babana ana'na, iamintu ana'na datanga ruang kaju, ana'na patokonga ruang kaju, massing nasihoimi. Jari injo ana'na datanga angnganre to'mi nisare to'mi kanre ri patokonga. Jari ana'na patokonga angnganre to'mi. Jari kua'mi injo ruang allo tallung allo, tulusu patokonga mamii ampa'bojaangi kanre inni ana'na datanga siurang ana'na patokonga, battuangna appa'mi nakatuho.

Rie'mo se're allo nabosi-bosi, bosu anre'ja nasanna' mingka bosu-bosu ri'ri'. Na'ribba' patokonga a'lampa a'boja kanre, pakarammula ri ele'na sanggenna ta'lesang alloa ammiti' mange-mange a'boja na anre' nakullei angnguppa. Rie' isse' ana' jangang nauppa nasero', lappasa isse'. Inni ana'na ri ru'mungna, pada ciu'-ciu'mi nasaba' ta'lesangmi alloa, pa'remi. Ana'na datanga pakua todo' pada ciu'-ciu'. Jari ammiti' pole mange-mange a'boja anu, rie' balaho naitte numarii, tala nakulle najakkala. E rie' ana' asu lanasento'. E niittei ri patanna nanirembasa isse' sanggenna anre'mo naisse' lanasero' inni anua patokonga namminro.

Battu mange ri ru'mungna, sama napatarami inni babana kodong, ana'na datanga ruang kaju, siurang ana'na patokonga ruang kaju. Nasikali larromo inni patokonga angkua: "A gitte sitangnga mate a'lampa a'boja nunikanre tala rie' nihuntulu rie'a amminro mae sama nupatara ngase' babanu."

E nasikali naalle mamo nakamparro' kalongna ana'na datanga naalle nasappe-sappe na nampa napakanreang ana'na, nakanre nampa napakanreang to' ana'na, sanggenna labbusu injo ruang kajua, anre'mo.

Jari pakua'mi injo rupa'-rupamanna tau manna taua siana' ante'i pakua'? Punna anre' na kijulu teka', anre' na kijulu gau', anre' kijulu naha-naha.

A'pakua'mi injo sumpae' lampana rupamaya. Salama'.

Sudagara Upa'
Dahlan, September 1987

Rio'-riolo bede' rie' sitau tukalumanyang niare'i Sudagara Upa'. Sanna' kalumanyangna, rua tallu lopinna, na ta'se're ana' koda lopinna sakurang-kuranna sisabbu reala modala'na. Na iangase' ana' kodana lopinna punna battu ta'sikali annyombala anre' nikua ammenteng poko', leremi nikuaya rugi ri lampanna. Kaminang irahami injo sahala nauppa punna taha ruannaja modala'na. Iaji samara lappi ruaya ri modala'na kamuami injo pa'sahalanna taung-taung.

Maengi injo saba' a'ra'na naisse' kalompoangna siurang kagasssingangna Alla-taala, nanakua ri tau pongoro'na niare'i Maliang: "Sikurami mallingnu ammantang ri nakke na anre'pa kujojjokangko pa'tujuang? Mingka inni kunni-kunnina lakupanjariko ana' koda. Na sikura-sikura lopi siurangang tau, doi' lanuera pauang mama nakusareko."

Nakuamo tau pongoro'na: "Haji'mi, ka manna rie' akkala punna anre' doi' anre'ja najari. Kisarema lopi pinisi limang batu, modala sampulo sabbu reala."

Maengi injo nijojjokangmi lopi pinisi limang batu nanipatarimaiang to'mo doi' naeraya.

Maengi injo nakuamo Sudagaraya ri sahinna ngase' injo lopi limang batua: "Iami injo kupasangang ngase'ko, kukellai nuturuki paunna iMaliang, apa-apa a'ra'na iareka apa-apa nasuroangko pinahangi."

Na'dundu ngase' sahia allangngerei paunna Sudagara Upa', nasaba' anre' nasituru' ri naha-nahanna angnganakkodaangi tau pongoroa, nasaba' haji' ngase'i pangngisse'na angkuaya injo iMaliang anre' namaeng annaba paunna punna niurangi a'bicara. Leremi nikuaya tangara. Ka punna niurangi a'pau anre' maraeng napa'pihaliangi iaji angkuaya: "Manna rie' doi' punna anre' akkala anre'ja najari."

Maengi injo na ilalangna injo sahia ngase' rie' sitau tau toa labbu tangara'na ampihalii paunna Sudagaraya angkua: "Apa narapi' pikirangta na tau pongoro kihaju ana' koda? Ka manna paunna talanrie' silolongang leremi nikuaya tangara."

Nakuamo Sudagaraya: "Baa, kuntu toje' injo paunnu na iajia intu nikuaya dalle' anu anre' na'tantu, nalante na niuppamo. Na manna todo' ante'i pakua nikatutuinna siurang niposo intu ri kalenta, ampilampai naha-naha. Punna talia memang todo' dalle'ta anre' kiuppai. Ka coba nanjari ngase' a'ra'na taua, anre' tau kaasi-asi iaji tau kalumanyang ngase'. Anre' todo' tau a'ra' kaasi-asi, a'ra' ngase'i taua kalumanyang."

Maengi injo nakuamo Sudagara Upa': "Kamuami injo na kukua ngase' ri kau apa-apa napau iMaliang pinahangi, ka manna ante'i pakua kikatutuinna siurang kipalampainna naha-naha, punna maeng sarenta rugia rugijaki. Ka rie' to'ja annaba naha-nahana rie' to' nasala. Maka ruanna pole rie' paunna iMaliang a'ra' kuisse' pa'rupanna ka punna niurangi a'pau anre' maraeng napapihaliangi iaji angkuaya, manna rie' doi' punna anre' akkala anre'ja najari. Nasaba' kamua'na minjo na kuerai ri kau ngase' nanupangngera tulungang kalennu ri Alla-taala inni sikalia."

Maengi injo nakua ngase'mo sahia: "Apa-apa a'ra'ta iamintu kipinahang. Ka inni gitte ngase' teataji tangnga ampau injo tangara'ta, kuddeka sallo' battui pa'kodi-kodiangna pa'dangganganga na kisassala ngase'i taua angkuaya rie' memangji pale' ri nyahanu angngurui na tangnga nupauang memanga, na inni igitte ngase' ri gitteji panrannuangta."

Jari napaumi tu'poko' a'rupamaya angkua sikurang alloji maengna nipatarimaiang doi'a iMaliang na napa'se're ngase'mo sahinna na massing nasare doi' siurang naparenta angkuaya: "Ikau ngase' sahia kukellaiko mange a'boja tai tedong siurang tai capi, nanupahalli ngase' inni doi'a nubattua ri Sudagaraya. Na punna battuangna laku ngase'mi inni doi'a, pa'rappungangmi tai tedonga na tai capia na nupantama' ri balase, na nupanaung ri lopia."

Maengi injo sikobbi'mi sahia na nakua: "Hojami injo a'rupami kupaua. Apa lanitjuangi tai tedonga siurang tai capia? Mingka apa lanikua ka kamua' to' isse pa'pasangna Sudagaraya, anre' na'kulle tangnga nituruki ka kunju ngase'ji panrannuangta."

Maengi injo na tallung alloja a'lampa sahia labbusu ngase'mo doi'na napantama'mi ri balase tai tedongna na tai capinna nampa nalurang. Haji' lebba' to'i pannona limang batua lopi. Nibodoi paua. Naia saniasana ngase'mo sumpae' paruruna a'saremi parenta Maliang angkua: "Iami injo kupasangang ngase'ko jako rie' sikalerei, inai-nai lassiri lopinna ia a'tajang, ka anre' sallo' maraeng oloang iaji bara' tappa'ji laniolo." Nakua ngase'mo pa'mae'na sahia: "Ammumbami isse' pa'kapangku, apa lanihoja annyombala kalau' na anre' pa'rasangeng ilau', ka toama inni napakua pannyombalang, sombalang sampulo allo to'mi sombalang sihilang to'mi lerena lampaku kalau' na kutalammuntulu lapung tana. Mingka hajikangangi sabbaraya, nasaba' a'ra'na Sudagaraya."

Maengi injo pada a'dongko'mi ri massing lopinna ngase'. Na nagajong ansulu' sangge sukku' roa'na mamom kelongna. Battui ansulu' ri babana binangaya para naka'rangmi sombala'na nannyombala, bara' tappa' natannang oloang. Naia ganna'namo tallung bulang tallung allo mallingna annyombala sikua' to'mi injo mallingna anre' nangngitte puntana. A'boddongmi pangngittena ri tamparanga, langi' mami na ere naitte. Numari pole lopia siallo sibangngi amuntulumi se're pulo nakuamo ana' koda pongoroa: "Pelo'i rolo' sombala'nu ki'sengka rolo' a'labu ka sarring ba'laloi anginga, sarringi anging utaraya. Kodia ka ta'salai oloanga. Nammiri'pa sallo' timoroa kinampa annyombala."

Maengi injo para napelo'mi sombala'na napara a'sengka a'labu ri ampi'na injo puntanaya. A'paramisi ngase'mi sahia, sahinna lopi limang batua, lanai' a'dakka-dakka ri puntanaya. Nakuamo ana' kodaya: "Haji'mi, na iajia punna ammiri'mo sallo' anging timoroa para naung ngase'mako mae kinnyombala hebbere."

Maengi injo para a'dongko'mi ri sampanga. Battui nai' para sipa'bicara ngase'mi angkuaya: "Apamo narapi' naha-nahannu ngase'? Inni ana' kodata tau pongoro kimmantangmo inni ampisa'ringii ballasa ri dolanganga. Bokongta pila' kurang to'mo. Haji'ji punna labbusu sallo' bokongta na rie'ja pa'rasangeng kihuntulu. Punna anre'mo ma'nassami mate pa'reta ngase'. Hajikangangi nisekko' ana' kodaya, maka sikura todo' injo kakaddorangna ka tau kale-kalennaji na igitte inni sikuraki loheta?"

Maengi injo rie'mo sitau angkua: "Rie' kuare' haji', inakkepa mange ampalecei bara' a'ra'ji atinna amminro mange ri pa'rasangenga. Ka punna nisikko' a'padai kusa'ring tau nipakasiri'a, punna nipakasiri'mo kamuami kusa'ring kalenna Sudagaraya nipakasiri', ka ia angnga'arakangi ki'lampa kunni mae. Iaji mangngangmaki ampasailei ri haji'a natea ia to' mami intu."

Maengi injo para naungmi ri lopinna, napara mange andallekang ri ana' kodana ampau para a'ra'na ngase'mo amminro saba' anre'na matu-matunnamo annyombala taua a'lampa kalau'. Ka anre' a'nassa pa'rasangeng lanimangei.

Nakuamo ana' koda Maliang: "Kuisse'ji intu ri pa'mae'nu ngase' ka nukua intu anre'mo pa'rasangeng ilau', mingka iami injo nulanggere. Punna annyombalaki sallo' tallung allo tallung bangngi nutala angngitte puntana rumung-rumungma sekko', nunampa ambuanga naung ri tamparanga. Nukua apa ampangngapongoroa iami injo pa'rasangeng lanimangeia. Mingka punna sallo' natulunga Alla-taala, kusihuntulu sanroku kunjo gassingma inni ri garringku."

Nakuamo pungkahana lopia: "Ante'i pakua tangara'nu ngase'? Ka ia ri nakke ia kuare' haji', lappasangmi nipalalo ri a'ra'na. Na iajia punna liba'mi allo napa'tantua na anre' na'rupa paunna allemi rumung-rumungi sekko' nanubuang naung ri tamparanga. Maka ruana pole rie' paunna Sudagaraya ri gitte ngase', 'Apa-apa paunna pinahanggi.'"

Nakua ngase'mo sahia: "Apa-apa paunta iamintu anjari ka igitte mintu anrongta ammenta kunre mae ri dolangang lompoa."

Maengi injo ammiri'mi timoroa, nakuamo ana' kodaya panai' ngase'mi balangonnu na kinnyombala hebbe'-hebbere ri hattu haji'na anginga.

Maengi injo napanai' ngase'mi balangonna lopi limang batua, na'para naka'rang sombala'na bara' tabba' maeng natannang oloang. Naia annyombala'namo siallo sibangngi na sikali angngitte mami tau ratea ri kurungang sikaju jangang-jangang a'dongko' ri batang mamanyu', naanyukang bombang nakuamo ana' kodaya: "Tangarami injo, pambate (tanra) lompo minjo ma'nassa rie'na pa'rasangeng ambani-bani."

Nakua ngase'mo pa'mae'na sahia: "Io bara' rie' toje' puntana ilaukangta, ka iami injo jangang-janganga siurang batang manyu'a pambatei lompo ri gitte ngase' padangganga. Haji'mi kipinahang ri a'ra'na ana' kodata."

Maka ruang allona nahokoinna puntanaya na ta'lalomo sarrinna anginga. A'dangongi sa'ranna kaluere'na lopia, nataba anging. Naia erea ri bokona pamarunga alakamua mami jangang-jangang a'ribba'a mange ri boko, napakua larina lopia. Na maka tallung allona tallung bangngi nihokoinna puntanaya, ia haji' kaitteangna bontoa a'nassa battu lau' a'lampa anrai'. Na rungekamo sahia ri lopi limang batua angkua: "Rie' toje' pale' pa'rasangeng lompo ilaukangta."

Maengi injo ambaungmi ana' kodaya nanakua: "Apa kukua ri kau? Sai kukua buanga naung ri tamparanga punna anre' kimmuntulu puntana, mingka poro kamaseang laloa Alla-taala siurang surona kusiitte sanroku."

Maengi injo anre' to' naganna' siallo na nabuangmo balangonna na napatinting toddo'na lopinna limang batua. Nasanna'mo roa'na taua ri biring kassi'a a'boja-boja lopi, a'boja-boja biseang a'labu.

Maengi injo nakuamo ana' kodaya: "Ikau ngase' sahia jako rolo rie' nai' ri bontoa (puntanaya), inakkemo rolo nai' siurang sitau juru batu. Ka inni bonena pa'rasangenga anre' kijulu basa, kuddeka sallo' maraeng paunna namaraeng todo' kibattuangiangi, jarimi besere ri kau.

Maengi injo nisorongmi sampanga, nai'mi ana' kodaya siurang juru batunna. Battu nai' a'kuta'nanngmi ana' kodaya angkua: "Ante'i pakua lampa-lampana pa'taunganga kunre mae?"

Nakuamo bonena pa'rasangenga: "Kunni-kunnina rie'mi sampulo taung anre'na haji' panai'na lamung-lamunga. Saba' a'lallengna antama' garring olo'-olo'a. Na apa ampakahaji'i lamung-lamunga punna talia tai tedong siurang tai capi? Naia to'mi injo olo'-olo' ruang rupaya labbusu mate."

Jari nakuamo pa'mae'na ana' kodaya: "Punna natulungja Alla-taala siurang surona kuuppami inni ri minasanku, sikuraya mallingna kuera ri Alla-taala, sanggenna pue ngase' lopingku ri dolangang a'ra' angnguppai ri minasanku. Kutangaga nasareang AllaTaala sanggengku nataba garring pongoro napakua pa'risi."

Nakua pole ana' kodaya: "Punna kupangngeranganko tai sapi, maka sikura bulaeng nuanggakangi ta'sibalase?"

Nakuamo tau pa'rasangenga: "Ka coba rie' kunni-kunnina, a'ra' sanna'ki ampasiangga'i ta'siboto'-botolo bulaeng bubbu na sibalase tai tedong iareka na tai capi."

Maengi injo nakuamo ana' kodaya: "Apa nisobbu ka limang batu injo raha lopingku, sangnging anu kamua nalurang, mingka ia kukua haji', jakomo nabulaeng maenga nualle nuhalliangi, hajikangangi nujojokanga pammantangangna bulaenga, na ki'janji ta'pinruanga rie' mae ilalangna sitaunga ampangngeranganko tai capi iareka na tai tedong. Na ta'sibatu lopingku ta'sikali battu mae, ta'sitangnga pikulu bulaeng a'kulle naalle. Inni kunni-kunni limang batu lopingku pillimangi ta'sitangnga pikulu bulaeng kualle. Jakomo susai ri alleanna, inakkepa."

Nakuamo tau pa'rasangenga: "Intu gau'a tala kullei kiioi, iaji pangnga'rangnapa tau nikaraengangta. Na iajia haji'mi kipandallekangang ri karaenga, massing a'raki injo pale' jarimi."

Maengi injo sipakana ngase'mo bonena pa'rasangenga na naerang kalenna nai' ri karaenga, na nakua ri karaenga: "Iami inni napandallekangang atannu ngase'. Anterea nangaiangang karaenga bulaenga na tau tabbala'na."

Nakuamo karaenga: "Kungaiangang to'ji tau tabbala'ku naia bulaenga ka manna ebara' kamua bontoa tinggina bulaengku tala nikua karaeng punna talia tau tabbala'ku. Nai langkaraenganga punna talia tau tabbala'ku."

Maengi injo nakuamo tau tabbalaya: "Iami injo narie' ngase' paunta na kirie' ngase', ka sampulomi inni taung mallingna anre' nahaji' panai'na lamung-lamunga, nasaba' anre'na uppanna tai capia iareka na tai tedonga. Narie'mo inni kunni-kunni ana' koda lante mae limang batu lopinna, anre' maraeng nalurang tai capiji na tai

tedong. Iapa naa'ra' nabongkara lurangna lopinna punna a'ra'ki angngurangi a'janji angkuaya ta'pinruangi sallo' angngerangangi mae tai capi iareka na tai tedong ilalangna sitaunga, nasibatu lopinna sitangnga pikulu bulaeng a'kulle naalle ta'sikali punna rie'i. Anre' to'mo kisusa ri alleangna, kijojjokang mami pammantangangna bulaenga naia mange angngallei. Na injo ri pangngattainnu ngase' nakua injo haji' injo pasijanjianga, hajikangangi nipa'tanre' bulaenga kitallasa ngase' mammo. Na punna bulaengja lohe kilabbusu mate pa're."

Nakuamo karaenga: "Annabai intu tangara'nu. Keo'i nai' mae injo ana' kodana lopi limang batua na ki'baju parajanjiang."

Maengi injo nisuro keo'mi ana' kodaya, battui nai' nakuamo karaenga: "Ikaumi intu ana' kodana lopi alluranga tai capi."

Nannyombamo ana' kodaya: "Inakkemi inni atannu ana' koda."

Nakuamo karaenga: "Intu ri pangngeranu jarimi." A'bajumi sura' pasijanjiang karaenga.

Maengi injo sura'a napadongko'mi bate limanna karaenga siurang anrong taunna battuangna kapala kampongna, nampa nisuro todo' ana' koda Maliang ampadongko' to'i bate limanna.

Maengi injo nisareangmi ana' koda Maliang injo sura'a. Naungmi nabongkara lurangna lopinna ana' koda Maliang, na nisuro erangmo ana' koda Maliang ri karaenga mange anghojai pammantangangna bulaenga. Na nakua suroa para mange ngase'mako angngalle bulaeng, na punna ammono'ko sallo' erang ngase'i rolo mange ri karaenga bulaeng nuallea, na kunjopi ri dallekangna karaenga nitimbang.

Maengi injo mange ngase' sahia, ana' koda Maliang angngallei bulaenga. Nalannasamo sahia angngittei injo lohena bulaeng. Naia nakira-kiranamo maka ganna' napa'sijanjianga massing ammono' ngasse'mi, massing mange a'se're ri balla'na karaenga, angngerangi bulaeng naallea. Battui mange nitimbangmi bulaenga na ruang katti labbinna.

Nakuamo karaenga: "Alle to'mi injo labbinna kuhallalangmi ri kau."

Maengi injo a'paramisimi ana' koda Maliang ri karaenga nanakua: "Lannyombalami ataya ammuko punna ele', karaenga, punna anre'ja ammolongi."

Nakuamo karaenga: "Haji'mi, salama'ko tangnga angngura-ngura nubattu mange ri pa'rasangengnu numminro pole mae."

Maengi injo inni sahinna lopi limang batua sibicarai to'mi siurang angkuaya: "Annabai paunna ana' kodata. Sikurai mallingna kikuaja pongoroi a'bicara. Nampami inni kiisse' pa'rupanna paunna sikuraya mallingna, ka anre' maraeng paunna punna niurangi a'pau, angkuaya, iaji napau angkuaya 'Manna rie' doi' punna anre' akkala anre' najari.' A'pakuami injo pale' a'ra'na paunna."

Naia ele'namo a'se're ngase'namo sahia massing ri lopinna nadongkokiaa todo', nakuamo ana' koda Maliang: "Haji'mi, para panai'mi balangoa na kinnyombla hebbe'-hebbere bara' nakamaseangjaki Alla-taala siurang surona, na kisalama' anre' angngura-ngura kilante mange ri pa'rasangengta."

Maengi injo maengna paunna ana' kodaya iratena ngase' todo' balangoa, nibantunna todo' sombalaya nanika'rang, napammate haji'na anginga naruang bulangji sitangnga na'labumo ri labuangna, a'palappo'mi mariang pintujung. Rungkami taua ri pa'rasangenga angkua: "Rie'mi ana' koda pongoroa."

Maengi injo nabongkarami pole balangona na massing a'gajong antama' ri binangaya. Natunggala tekomo ri binangaya a'palappo' mariang. Battui antama' sama sisi'mi ri biring binangaya tau a'boja-bojaya. Nai'mi ana' kodaya nirurungang ri juru batuna. Nai rahaija ri tanaya nata'murimo Sudagara Upa' angngittei ana' koda pongoro'na. Battui nai' nikuta'nangmi ri Sudagaraya angkua: "Ante'i pakua intu mae lampa-lampanu, ana' koda?"

Nakuamo ana' koda Maliang: "Araki rolo kikuta'nangia ka posoija."

Anre' namalling rie' to'mi nibule' gumbang-gumbang bulaengna, na nitulusangmo mange ri dallekangna Sudagara Upa'. Na nakua Sudagara Upa': "Apa injo ri gumbang, ana' koda?"

Nakuamo ana' koda Maliang: "Kisuro timba'mi rolo, maengpi nanampa kupa'bicarangki."

Maengi injo nisuro timba'mi ri Sudagara Upa' injo gumbanga. Nalannasamo Sudagara Upa' angngittei lohena bulaeng, siurang lannasa'na ka tau pongoro napirannuangi ri lopi siurang ri modala. Ka injo doi'na pa'sareanga ri ana' koda Maliang anu napa'pi'sonangmo ri Alla-taala ka mata-matanna angngittei iangase' pimbalia nipahalli ngase'ji ri tai capi siurangang ri tai tedong.

Maengi injo ammari-mari posonamo ana' koda Maliang, napa'pauangmi Sudagara Upa' ri pa'karammulana huntulu'na injo pa'rasangenga sanggenna sikurang batu lopinna pue ri dolangang, sarennna mami tangnga matea: "Tallasa isse' pongoroi napakua pa'risi pa'mae'. A'ra'a angnguppai pammantangangna bulaenga nanampamo nauppa. Naia to'mi injo napa'sabaki nammarimo pongoro nasaba' nauppanamo ri sikuraya mallingna naminasai."

Maengi injo inni Sudagara Upa' maengmi naera ri karaenga ri pa'rasangeng napammantangia siurang nipalabbangnamo ri pangngerana angkuaya: "Anre' maraeng tau a'kulle a'balu' bulaeng ri pantarangangna Sudagara Upa'."

Nasikurai mallingna a'bajumi ruang lahara sura' pasijanjiang Sudagara Upa' angkuaya: "Iangase' pangnguppangku kuruai ana' koda Maliang."

Maengi injo sura'a napadongko'mi bate limanna Sudagara Upa', nampa napadongko' todo' bate limanna karaenga siurang anrong taunna battuangna kapala kampongna, nasaba' iana sabbi ri injo gau'a. Na injo sura' ruang laharaya silahara nananro Sudagara Upa', silahara nananro ana' koda Maliang. Na injo iangase' sahia maenga naurang iMaliang napanjari ngase'i pungkaha lopi. Ta'pinruang kalau' angngerang tai capi iareka na tai tedong kunjo ri pa'rasangeng nabattuia ilalangna ta'sitaunga. Naia ana' koda Maliang anre'mo na'lampa annyombala, ammantang mami ri puntanaya, ka ia mami naurang sipitangari Sudagara Upa'.

Maengi injo nakuamo patanna rupama sikunjomo rolo' sanggenna.

Rupama Tau Ruaya Siana'

Dahlan, September 1987

Kunni-kunnina lakurupa'-rupama isse' tau ruaya siana'. Sitau niare' iSekke' injo toaya arinna nikua iLabo. Injo iLabo arengna memang labo battuangna sanna' anngatutuinna anngarimanginna ri ana'-ana' kukang, ri tau kaasi-asi, ri tau balu-balu, battuangna napakalompoi. Manna anre' doi'na, anre' nakanre, punna rie' kodong tau kaasi-asi, iareka rie' ana'-ana' kukang, iareka rie' tau balu-balu mange ri balla'na natoanaji. Nakupammu'-pammulami injo kucaraitai iLabo.

Injo iLabo talia tau kalumannyang, mingka battuangna puritii. Rie'mo se're allo kodong na anre'mo berasa'na lanapallu, sanggenna mangemi ri russana'na iamintu ri Sekke' mange angngera berasa, angkua: "Sare saa rolo' berasa'nu manna sikattija, nasaba' anre'mo lakupallu."

Lantei mange ri russana'na ninyaung-nyaungi rolo' angkua: "Pakuamako intu kau, ka anre' ammarinu ampa'se'rei injo mae ana'-ana' kukanga, ampa'se'rei tau kaasi-asia, ampa'se'rei tau balu-balua nupakanre. Jari punna labbusu kanrenu ammiti'mako mange-mange angngera."

Kamuaji injo kodong naninyaung-nyaungmo naia la'lampanamo nisaremi sikatti ri kakanna inni ri Sekke'. Battuangna nisare to'ji mingka ninyaung-nyaungi rolo'. Jari natungkusumi injo kodong berasa'na, nisare to'mi juku' rangko sikaju. Jari ia to'mi injo nahinting-hinting pole a'dakka lamange ri balla'na.

Ri tangngana a'runganga siittemi sitau tau toa, dokkong, kekke'-kekke' care-carena nampa nuru'musu, ta'sorong-sorong batena a'dakka. Nibarisallangimi injo tau toaya angkua: "Salamu alaikum."

Nibalimi injo barisallangna injo ri tau toaya angkua: "Wa Alaikum Salam."

A'kuta'hangmi inni Labo angkua: "Lante'ki mae?"

Nakuamo: "Anre'mo inni a'nassa a'ra'ku angkua lakunjoa mange, nasaba' tallung alloma tallung bangngi tangnga angnganre, nasanna'mo pole inni tirereku. Bara' ambani-baniji balla'ta, kiurang saa mange ri balla'ta a'ra'a angnginung."

Jari nakuamo inni sumpae' iLabo: "Io, lereiji balla'ku mingka kurenrengpaki, lampamaki ri balla'ku."

Injo sumpae' iLabo narenrengmi injo lapung tau toaya mange ri balla'na. Battu mange ri balla'na napangngalleangmi ere. Maengi angnginung nasuromi ammene-mene kunjo ri balla'-balla'na.

Nakua: "Mangemaki rolo ammene-mene, ka rie' andeke' berasa kuerang lakupallui rolo."

Jari a'pallumi inni iLabo. Maengi a'pallu nasanggara to'mi injo juku' rangko nisareangai.

Maengi injo napatalami, nampa nakeo' injo lapung tau toa angnganre. Nakua: "O ambaungmaki mae angnganre."

Jari ambaungmi injo kodong lapung tau toa angnganre. Jari pada angnganremi injo rua-rua, na sangga kanre todo', na juku' rangko to'mo nakanre. Jari maengi angnganre-nganre nisuro mi pole mange ammene-mene inni lapung tau toa. Jari mange toje'mi ammene-mene, a'sipa' kalea nasa'ring batena angnganre nasaba' turungi songo'na.

Sanggenna ta'jaha' matanna tinro, asa'rapa alloa nampa annya'ring. Naia nya'ringnamo a'parurumi a'lampa.

Nakuamo inni Labo: "Araki rolo' a'lampai, nasaba' nulere intu pa'rasangengta na labangngi inni. Hajikangng amukopa punna ele'i na ki'rurunga a'lampa, kurenrengki pole a'lampa." Jari inni lapung tau toa nipabangngina inni ri Labo a'bangngi toje'i. Jari bangngi injo nisareji pole kanre ri bangngina.

Maengi injo nasare kanre massing mangemi tinro.

Jari nibodoi paua, ammuko ri ele'na ambaungmi nai', pada ambaungmi. Mangemi nipa'palluang ere bambang. Jari maengi angnginung-nginung ere bambang, nakuamo inni lapung tau toaya ri Labo: "E tarima kasi injo pa'toananu ri nakke, nasaba, nupa'rea sikarie' tallung bangngima tallung allo tangnga angnganre, natirerea, nusarea kanrenu, nusarea erenu, tarima kasi, na anre' kuisse'i apa lakubalasangi pa'mae' haji'nu ri nakke."

Jari nikeo'mi mange iLabo ri ampi'na a'cidong. Battui mange nahungkarami injo puru'-purukangna inni lapung tau toa. Ilalang injo ri puru'-purukanga napansulu'mi rie' assung-assung salaka siurangang alunna. Nakuamo ri Labo: "E iaji inni lakusareangko, battuangna taliai angkuaya ballinna nukukanrea ri kau iareka nukuinunga kusareangko, mingka kusareangko inni barang-baranga nasaba' pa'mae' baji'nu. Inni assunga nukarrasa, apa-apa nuka'raki, padengka mami alunna naung pintallung, nanampa nupau injo nunukaa'rakia. Na punna rie'mo na ganna'mo injo nuka'rakia angngallemako butta na nupadengka pole pintallung alunna injo ri buttaya, angkua 'Minjomo,' ammarimi intu."

Jari maengi injo natarimami iLabo injo assunga na tappa' lannya'mi injo lapung tau toaya anre' niittei angkua lampa te'i mae. Tabbangkami angkua: "Edede bara' maleka' injo."

Jari ia malling-mallingnamo nasaba' anre'mo isse' berasa'na, anre' to'mo juku'na, nacoba-cobami inni iLabo injo assunna. Mangemi angngalle butta sikangkang iraha ri buttaya nampa naerang nai' ri balla'a na antama' ri bili'na, nasaba' inni iLabo, malla'-malla'i angkua kuddeka rie' angngisse'i angkua rie' nu'pakunjona, na nikuragai iareka na nikapangi angkua barang nunalukka' injo.

Jari battu nai' ri balla'na naallemi injo alunna. Napadengka naung pintallung ri assunga injo. "Tu' tu' tu', sare mae berasa'nu sigannakangna, na nusare to'a juku'nu." Anre namalling rie' toje' berasa injo mae sanggenna rie' juku'a. Nau'rangimi angkua punna nisuroi ammari nipadengkai inni alunna ri tanaya pintallung todo'. Sikali naallemi alunna napadengka pole naung ri tanaya injo pintallung todo' angkua: "Minjomo, ganna'mi." Ammari toje'mi. Pakuami injo anunna iLabo nakua "Angnguppa lompoma inni battuangna rie'mo inni katallasangku."

Jari rie'mo se're allo na nakeo' ngase' injo iLabo ana'-ana' kukanga ri ampi'-ampi' balla'na, tau kaasi-asia, tau balu-balua nanampa pa'tujungna injo lanatoanai. Lanaitte injo kajariangna injo assung salakana injo sumpae'. Jari rie' ngase' injo mae taua a'cidong, rie'mo injo mae tabbalami, antama'mi ri bili'na nangngera angkua napadengka

injo alunna pintallung ri assunga angkua: “Tu' tu' tu', sarema dumpinu nanusarea songkolo'nu nasaba' lakupa'pakanreangi inni ri tau kaasi-asia naia tau kukanga.”

Anre' nasikura mallinna rie' toje'mo, rie' minjo mae lohe dumpi, rie'mo kukusu, rie'mo kanreangang sangka'-sangka'na. Naia nakira-kirana angkua ganna'mi sigannakang, e napadengka isse' alunna naung ri buttaya angkua: “Minjomo, ganna'mi.” Ammari toje'mi.

Jari inni lapung taua sumpae' angnganre ngase'mi maengnamo injo rie', rie'mo injo nunikanrea angnganre ngase'mi.

Maengi injo angnganre, pada mangemi isse' angnganre dumpi, angnginung ere bambang, rie'mo tau angkuta'nangi angkua: “Inai ansareko?”

Nakuamo inni sumpae' iLabo: “Inni asunga, tau toa ansarea. Apa-apa mammo inni nika'raki, nipadengkaji inni alunna pintallung nanampa nipau injo nunika'rakia. Jari iami inni kugaukang sumpae' narie' intu mange nunikanre, rie' dumpi, rie' kanre, rie' kanreangang intu mange, nukunremi inni.”

Jari inni sumpae' lapung taua rannu ngase'mi maeng angnganre, maeng angnginung ere bambang rannu ngase'mi, sanggenna massing amminro ri balla'na.

Battu ri balla'na massing a'bica'-bicara, massing a'bica'-bicara to'mi pada tau kaasi-asi iangase' injo mange sanggenna injo lapung kareba lante mange ri Sekke'. Battuangna nalangngere to' iSekke' angkua, rie' anunna russana'na battuangna iLabo assung salakana, apa-apa nika'raki ia rie'. Sikali mange ri balla'na russana'na nasaba' nakua nyahana: “Nakke doi'ji lakuera lohe-lohe, bara' katambang kakalumanyanganku, napila' lohe kakalumanyanganku. Langngeraa doi', langngeraa tedong, langngeraa bulaeng, pakunjo nyahana.”

Jari batu mange nakuta'nangmi arinna nakua ri Labo: “Kuittesai injo assung-assungnu.”

Inni sumpae' iLabo nasaba' lambusu'na nyahana kodong napiitteangmi ri russana'na angkua: “Inni.”

Na napauangmi pole angkua: “Rie' tau toa ansarea.”

Jari ri naittenamo injo ambua'mi akkala salana inni Sekke',a'ra'i pa'tujungna lanalukka' injo assunga, nasaba' nakua: “Punna kunre ri Labo inni anre' kukulle angngera. Battuangna punna angngeraa naisse' iLabo angkua lohe doi'na, lohe bulaengna, hajikangang kulukka'.”

Jari rie'mo se're bangngi lantang-lantangi bangngia na'dikki'-dikki' nai' iSekke' ri balla'na iLabo. Naalle injo assunga naalle natungkusu nampa naerang a'lampa.

Mingka malla'-malla'i niisse' atulusui lampa lopi, konjopi mange ri dolanganga nampa naisse' angkua anre' pale' ce'la inni nierang. Jari a'ra' inni naittemo assunga, nasaba' anre'mo ce'la sibangngimi siallo annyombala na anre' nangnganre ce'la. Jari nakua: “Hajikangang langngeraa ce'la.”

Mingka injo sumpae' ri a'lampana nalukka' inni assunga anre' nangngelang butta lanipa'padengkangi naung punna nisuroami ammari. Jari nakeo' ngase'mi inni sahinna lopia angkua: “Inakke barani a'pa'rie' ce'la kunni-kunnina, sikura-sikura niera.”

Nakuamo sahinna: “Apa akkala'na inni bela Sekke' namacca langngera ce'la?”

Naallemi nakossi' pansulu' ri tungkusangna injo assunga. Nampa naalle todo' alunna. Napadengka naung pintallung angkua: “Tu' tu' tu', sarema ce'la.”

Anre' namalling battumi ce'laya, panno lopia, sanggenna allua nai' lopia, sanggenna tallang lopia. Anre'mo, tallangmi lopia, nasaba' anre' nangngelang butta lanapadengka pole alunna injo naung ri buttaya nammari injo ce'laya. Jari a'tarru'-tarrusumi, ce'la a'tarrusu. Nakua tau caritaya iami injo saba'na napajja' erena tamparanga, battuangna pajja erena tamparanga.

Jari sikuami injo cari'-caritanna e tau laboa na tau sisuka'/pikkiri. Salama'.

Palukka' Tallu Situru'

Dahlan, September 1987

Kupammulai isse' rupa'-rupamanna palukka' tallua, battuangna rie' palukka' tallu situru'.

Rie' se're allo allo pasarai, narie' sitau Ara' battu a'pasara a'bai ri jarangna, mingka hambangi alloa na napaka'rangi la'langna naparabba mange ri boko. Injo lapung Ara' ammallii bembe sikaju ri pasaraya. Jari injo tulu' bembena kunjoi natambangang ri potina jarangna, nampa a'dakka injo mange, na nampa narabba ri boko la'langna. Anre' nasanna' lerena a'lampa rie'mo sitau palukka' ammenteng anghoja-hojai. Mangei a'dikki'-dikki' ri bokoang injo jarangna, saba'na napalampa ri bokoi la'langna inni lapung Ara' natatta'mi injo tulu' bembena, nanampa narenreng bembea injo taua mange.

Leremi lampana inni palukka'a sumpae' narenreng bembea nampami assaile boko inni Ara'a, anre'mi naittei bembena. Sanggenna parri-parri dakka karie' tau pole ammenteng ri rioloangna, battu mange kuta' nangmi angkua: "Anre' nunggitte tau angngerang bembe."

Mingka injo sumpae' taua urangna palukka'a. E nakua: "Baa, silalonna kalea anre'pa na nalimbangi injo anta'leang kalo'-kaloroa. Punna nuusirii intu nurapi'ji."

Sanggenna nakuamo Ara'a: "Tulung saa bela, jagaiang saa jarangku, lakuusiri sai palukka'a."

Nakuamo: "Io, nakkepa ampajagaiangko, ita'mako mange nurapi'ji intu."

Annimporongmi ri jarangna Ara'a nananro jarangna, nasuro jagai injo ri urangna palukka'a, nanumarii, a'limbang anta'le ri kalo'-kaloroa, lamange napinahang bembena, battu anta'leang, anre'mo narapi'i, sanggenna amminro. Amminroi mange inni Ara'a, anre' to'mi pole jarangna nasaba' niallei ri injo sumpae' ri urangna palukka'a.

Apaji nasanna'mo susana nyahana, bembena anre'mi, jarangna anre' to'mi. Sanggenna a'dakkami, sadakka-dakkana. Anrapi'mi ri se're biring kaloro, injo kaloroa nulantang naung, nahuntului pole urangna palukka'a, mingka anre' naisse'i angkua palukka', a'cidong naung attu angngarrang. A'kuta' nangmi Ara'a angkua: "Angngurako nungngarrang?"

Nakuamo: "Cilakama inni nakke, a'nassami nihunoku, nasaba' rie' purukang bulaengna karaenga nasuro erang nakusembang, nabattu kunre ri biringna kaloroa kupalebbasa ri salanggangku, nunnyembang, na sikali tantang naung, nakumalla'-malla' naung ansallukii, ka tala kuisse'i a'lange."

Jari nakuamo Ara'a: "Jari apamo akkala'nu?"

Nakua: "Anre'mo inni kuisse'i a'nassami nakke nihunoku."

Nakuamo Ara'a: "Sabbarako, nakkepa antulungko."

Nakuamo: "Io, kodong, kitulung toje'a."

Jari napusumi inni pakeangna Ara'a, napusu surubangna, napusu bajunna baju toro, nampa nakua: "Jagaianga inni kunre, na inakke naung ansalluki inni purukanga."

Maengnamo napusu saloara'na, napusu surubangna, napusu baju jumbana, na'lumpa' naung ri kaloroa.

Battui naung ansalluki mange-mange anre' nahuntului. Ambua'i nai' riekiji naitte injo taua sanggenna ammisallu' pole naung, ansallukii mange-mange natula'. Sikali nilariang saloara'na, bajunna, surubangna pole. Ambua'i nai' anre'mi naitte tau anjagaia barang-barangna. Jari a'cidongmi naung a'kale-kale tau ri biring kaloroa.

Pakua'mi inni caritanna injo palukka' tallua a'rurung. Salama'.

Kodina angngalle pasiissengang na anre' ki'julu pa'mae'

Dahlan, September 1987

Nakupammulai inni rupa'-rupamanna kodia angngalle pasiissengang iareka na urang na anre' ki'julu pa'mae' battuangna anre' ki'julu teka'. Rio'-riolo bede', rie' rua buru'ne battuangna ana' buru'ne simpangka'-pangka', sitau niare' iMallekkoang, sitau niare' iMallannassi. Para caddi-caddiiji nasingai, sikamaseang sanggenna para lombo, battuangna anre' namaeng sipamminraang pa'mae'. Apa-apamamo lanagaukang a'samaturu'pi nanampa nagaukang.

Anre' namalling a'bela-bela iareka singai-ngai injo iMallekkoang salami pikkirangna. Naurangmi a'rurung-rurung tau salaya, padaya pabotoroa, painung tua'a siurang tau pabura-bura. Na anre'mo nalangngerei pangngajara'na urangna sanggenna niisse'mo gau'na ri pa'rasangeng nunapammantangia. Apannaji naanre'mo tau haji' nyahana manna bijanna, manna urangna, apa-apaya (/labbipa isse') punna tau maraeng. Anre' maraeng iMallannassi mami tala pamminraangi pa'mae'. Nasaba' nau'ranginna pasingainna bungasa ri caddi-caddina sanggenna pada lombo.

Na injo iMallanassi punna angingirimi naajari iMallekkoang battuangna napainga' natea, naturukiang mami ri a'ra'na. Na iajia toje'i anre' nasipammirang pa'mae' iMallekkoang, mingka andai amminahang ri gau' salana. Iaji tau rie'aji kacaraddekangna naurang singai. Padayami injo gau'na iMallannassi sanggenna rua tallumo jama-jamaang naisse'. Rie'mo se're hattu na nataba garring paukiri'na karaenga ri pa'rasangeng nunapammantangia. Na sikurang alloji agarring namatemo. Apaji na'suro bojamo karaenga tau maka ansambeangi paukiri'na. Na anre' maraeng maka najojjo' taua iamintu iMallannassi. Apaji nanisuro keo'mo ri karaenga iMallannassi nanipanajari paukiri. Anre'mo nasusa ri kanrena na ri balanjana. Na iaji ia siballa'ji iMallekkoang ele'pi isse' nanai' ri karaenga.

Rie'mo se're hattu nanabattuimo naha-naha sala iMallekkoang, nasaba' sarrona napinahang a'ra' bellisi'na. Nanakua ri pa'mae'na: "Inni ri pangngittekku ri Mallannassi a'biringma nacilakai, nasaba' pila' mange allo pila'

ningai ri karaenga. Na anre' sallo' itteangna natangnga nagaukang, battuangna natangnga najammakang gau' salaku ri karaenga. Na punna naisse'mo karaenga gau'ku nassami nasuro jakkala'ku karaenga.”

Maengi injo mangemi angngeke kalibong na nampa naahangang ngase' barang-barangna. Na injo hattua rie' todo' rua pakalahaki jarang angngithei. Rie'mo se're bangngi kara'ra'-ra'akangna tinrona taua ri pa'rasangenga nambaung nai' iMallekkoang nampa mange nahangka rinring balla'na. Naia ele'namo a'parri-parrimi ambaung naattu-attu arungka angkua: “Cilakama, nilukkakima sihangngi, anre' ngase'mi apa-apangku.”

Maengi injo mangemi narunrung salora'na narunrung bajunna iMallekkoang na'dakka nai' ri balla'na karaenga, amparapa'i ri katanrekangna barang-barangna. Nakuamo karaenga: “Anre' tau nupabangngi ri balla'nu iareka rie' tau nubata-batai?”

Nakuamo iMallekkoang: “Anre' kupabangngi tau, karaeng, na iajia rie' tau kubata-batai, talia tau lere, siballa'ku to'ji. Nasaba' iami injo kubata-batai ka anre' namaeng sannang sibangngi bujuru. Sinampe' mange tinro sinampe' ambaung nai' a'dakkai rate balla'. Nakullei ta'jaha'namo injo kapang matangku na naciddamo nahangka rinringa nanggalle barang-barang.”

Nakuamo karaenga: “Apami injo buangangna barang-barangnu nunilukkaa?”

Nakuamo iMallekkoang: “Badi' pasitimpu' bulaeng sipappa', cicing bulaeng paramata intang sipappa', ana' pa'mamang bulaeng siparehangang.”

Naia nalanggere'na karaenga paunna iMallekkoang, anre'mo naparessai, namange nasuro keo' paukiri'na, na nasuro pantama' ri tarungkua nasaba' siri'na.

Maengi injo sikurang allo areka injo nitarungku iMallannassi nasikali nipageo'mo nyahana injo pakalahaki jarang ruaya, nungngithei gau'na iMallekkoang ri hattu naahangangna barang-barangna. Nasipakanamo rua-rua angkuaya: “Ante'i pakua kau napasanganko tau toanu, punna rie' tau nigau' bahang ri kalambusangna, nahaji' na rie' pangngisse'nu ilalangna injo gau'a?”

Nakuamo paranna pakalahaki jarang: “Iami injo pa'pasangna boheku mae ri ammangku, na ammangku to' isse' a'pasanga angkuaya ammuko membarang nungngitte tau nigau' bahang ri kalambusangna nahaji' pangngisse'nu ilalangna injo gau'a, sakulle-kullenu nutulingi ri kalambusangna.”

Nakuamo pakalahaki jarang sitaua: “A'julu pasangjaki intu pale', mingka apamo narapi' naha-nahannu ri Mallannassi paukiri'na karaenga. Ka langngerea kareba angkuaya ammukomi na nisuro hunoi. Napunna kamua toje' injo karebaya, matei taua ri kalambusangna nahaji' pangngisse'ta injo ilalangna gau'a.”

Nakuamo paranna pakalahaki jarang: “Punna pakontui karebaya haji'ki nai' ri karaenga ammuko punna ele'i. Na kipau kuntu tojengna pangngisse'ta, anre' nama'ring nabetta kapiteng pahunoo.”

Nakuamo pakalahaki jarang sitaua: “Annaba intu pikkirangnu, manna inakke kamua to'ji injo.”

Ammuko riele'na a'parri-parrimi ambaung pakalahaki jarang ruaya na'dakka nai' ri balla'na karaenga. Naia narapi'na tarungkua sikali naitte mami kapiteng pahunoo siurang joa'na ammenteng ri timuangna tarungkua. Apannaji na'parri-parrimo mange kunjo.

Battui mange a'kuta'ngangmi angkua: “Inai tau lanihuno?”

Nakuamo kapitang pahunoo: “Paukiri'na karaenga niare'a iMallannassi ka sanna' napakasiri'na karaenga.”

Nakuamo pakalahaki jaranga: “Tabe' mamoo ri bangkeng-bangkengna kapitanga, punna ma'ringja a'pau atanna. Rie' pau sikiddi lanapau ataya.”

Nakuamo kapitang pahunoo: “Kullei, paumi mae.”

Nakuamo pakalahaki jaranga: “Sinarami injo ri kasalaangna iMallannassi iareka anre'pa namaeng nipa'paresaang?”

Na ta'kajanna'moo kapitang pahunoo nampa nakua: “Anre'pa namaeng, na iajia sanna' napakasiri'na karaenga.”

Nakuamo pakalahaki jaranga: “Punna a'kulleja bara' haji' kapang nikusissing nampa niparessa ri karaenga ri sitoje'-toje'na inni jama-jamaanga.”

Nakuamo kapitang pahunoo: “Haji'mi, amminahangmako mae na kinai' ri karaenga.”

Battui nai' ri karaenga annyombami kapitang pahunoo angkua: “Battumi atanna karaenga langgaukangi ri iangase' pa'suroangna karaenga ri paukiri'na. Mingka rie' paunna inni pakalahaki jaranga angkua maengmi injo nikusissing iareka nipa'paresang ri sikontu tojengna injo gau'na. Punna anre'pa namaeng na anre'pa nahaji' pa'paresangna karaenga taliangi injo a'jala'na na tangnga nihuno punna sinaramo ri kasalaangna.”

Na'dundumo naung karaenga allangngerei paunna kapitang pahunoo. Sikali-kalina nahaung ulunna na nakuamamo ri pakalahaki jaranga: “Rie' pangngisse'nu ri palakarana Mallannassi?”

Nannyombamo pakalahaki jaranga angkua: “Haji'i pangngisse'na ataya, karaeng. Ka bicaranna naanre' nahaji' pangngisse'na ataya manna kapang rua ulunna ataya, karaeng, anre' barani napa'coba-cobaang se're.”

Maengi injo nikusissingmi ri karaenga injo pakalahaki jaranga. Apaji na napaumo pakalahaki jaranga ri bungasa naahangangna barang-barangna iMallekkoang tulusu mange ri kalabbusangna.

Nakuamo karaenga: “Sikurako siurang angngithei gau'na iMallekkoang injo hattua?”

Nakuamo pakalahaki jaranga: “Inakke to'ji inni rua para pakalahaki jarang angngithei, karaeng. Apannaji na inakke to'mo inni rua nai' mae a'dalle' ri gitte, karaeng.”

Maengi injo nasuromi kapala kampongna karaenga mange amparressai lampa-lampana injo barang-barangna iMallekkoang, naanre' rie' sisala ri pa'pauna pakalahaki jaranga. Apannaji na nijakkalamo iMallekkoang na nipantama' ri tarungkua, na nipansulu' to'mo iMallannassi ri tarungkua na najamamo pole jamaangna kamua allaloo. Na injo pakalahaki jarang ruaya para nipisalingimi ri karaenga nampa nisuro amminro mange ri balla'na.